

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор

“ ” серпня _____ 2017__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи наукових досліджень

Спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2017 / 2018 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“28” _серпня 2017 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: к.г.н., доцент каф. туристичного бізнесу та країнознавства С.О. Юрченко

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Протокол від “28”серпня 2017 року №1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу

А. Ю. Парфіненко

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “28” _серпня 2017 року №1

Голова методичної комісії

Л. І. Григорова-Беренда

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа».

1. Опис навчальної дисципліни

1. Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомити студентів з методологічними і методичними основами наукових досліджень.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- розкрити поняття, значення і функції науки;
- охарактеризувати наукову картину світу;
- розглянути сутність науково-технічного прогресу і науково-технічної революції;
- визначити основні класифікації наук;
- проаналізувати інформаційне забезпечення науки;
- виявити рівні методології і основні елементи знань;
- охарактеризувати методи наукових досліджень;
- розкрити особливості написання рефератів, курсових, дипломних, магістерських робіт і дисертацій;

1.3. Кількість кредитів – 4.

1.4. Загальна кількість годин – 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	
Семестр	
2-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	
Самостійна робота	

56 год.	
У т. ч. контрольна робота	
10 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання.

Студенти повинні:

знати:

- поняття, значення і функції науки;
- характеристику наукової картини світу;
- сутність НТП і НТР;
- основні класифікації наук;
- інформаційне забезпечення науки;
- рівні методології і основні елементи знань;
- методи наукових досліджень;
- основні види апробації наукових досліджень.

вміти:

- застосовувати методи наукового пізнання;
- обробляти потік інформації;
- уміти формулювати мету і задачі дослідження;
- розробляти гіпотези;
- оцінювати результати спостережень, вимірювань, експериментів і моделювання соціально-економічних процесів;
- формулювати висновки наукового дослідження і висловлювати результати дослідження в курсових, дипломних роботах, статтях, доповідях і т. д.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Наука, наукове дослідження та інформаційне забезпечення наукових досліджень

Тема 1. Загальні відомості про науку та наукова картина світу

Категорія «наука». Етапи розвитку науки. Наука як пізнання дійсності. Наукова школа і її ознаки.

Категорія «світогляд». Типи світогляду. Складові наукової картини світу: загальнонаукова, природничо-наукова, суспільно-наукова картини світу.

Організація наукової діяльності в Україні.

Тема 2. Наука і технічний прогрес

Поняття «науково-технічний прогрес» (НТП) і «науково-технічна революція» (НТР). Критерії проведення грані між НТП і НТР. Періодизація НТП. Хвилі НТР. Зміни у взаємостосунках науки і виробництва.

Тема 3. Класифікація наук

Історія класифікації наук. Принципи класифікації наук. Фундаментальні і прикладні науки. Загальна класифікація сучасних наук. Групи наук згідно з класифікацією ВАК України.

Тема 4. Інформація та її оцінка

Поняття «інформація» і засоби її передачі. Інформатика і напрями її розвитку. Інформаційна потреба. Кількісна оцінка інформації. Критерій цінності інформації.

Типологія інформації і основні види видань. Інформаційні джерела. Первинна інформація. Вторинна інформація. Види інформації. Схема збору і аналізу наукової інформації.

Пошук інформації. Прямі і непрямі методи вивчення інформаційних потреб. Старіння інформації. Загальнодержавна служба науково-технічної інформації в Україні. Носії інформації. Види пошуку інформації. Довідково-інформаційний фонд. Основний і довідковий фонди. Алфавітний, систематичний і наочний каталоги. Види видань: бібліографічний, реферативний, оглядовий. Використовування Інтернету. Буквена і цифрова

ідентифікація країн. Інформаційно-пошукова мова. Універсальна десяткова класифікація. Бібліотечно-бібліографічна класифікація.

Розділ 2. Методологічні основи наукових досліджень та оформлення результатів досліджень

Тема 5. Наукове дослідження – основна форма наукової роботи

Правила наукового вивчення. Мета наукового дослідження. Об'єкт наукового дослідження. Принципи наукового пізнання. Схема виконання науково-дослідної роботи. Ознаки класифікації наукових досліджень.

Тема 6. Елементи системи знань і наукової діяльності

Навчання, теорія, концепція, ідея, принцип, аспект, методологія, методика, метод дослідження, науковий закон, гіпотеза, мислення, поняття, думка, висновок, категорія, термін, визначення, науковий факт, проблема, ключове слово.

Тема 7. Рівні методології та методи дослідження

Три рівні в методології наукового пізнання. Стадії наукового дослідження. Методи емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент). Методи, використовувані як на емпіричному, так і на теоретичному рівні дослідження (абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання та ін..). Методи теоретичного дослідження (сходження від абстрактного до конкретного та ін.).

Тема 8. Оформлення наукових робіт

Загальні положення. Реферування тексту. Курсова робота. Бакалаврська робота. Магістерська робота. Дисертаційна робота.

Загальні вимоги. Ілюстрації. Таблиці. Формули. Список літератури. Посилання до джерел. Додатки. Апробація наукових результатів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	к.р.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Наука, наукове дослідження та інформаційне забезпечення наукових досліджень												
Разом за розділом 1	52	16	14			22						
Розділ 2. Методологічні основи наукових досліджень та оформлення результатів досліджень												
Разом за розділом 2	68	16	18		10	34						
Усього годин	150	32	32		10	56						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Семінар: Внесок вчених у розвиток науки: Фалес, Демокрит, Аристотель, Ібн Сіна. Ібн Рушд, Біруні, Н. Коперник, Г. Галілей, Дж. Бруно, Ф. Бекон	6
2	Наука та наукова картина світу	4
3	Класифікація наук	2
4	Типологія інформації і основні види видань та пошук інформації	2
5	Пр. зан.: Расчёт индексу Бойса	2
6	Пр. зан.: Розрахунок коефіцієнта кореляції	2
7	Пр. зан.: Расчёт индексу концентрації	2
8	Пр. зан.: Написання рецензії	2
9	Сем. зан. Оформлення наукових робіт	4
10	Захист рефератів	12
	Усього годин	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Загальні відомості про науку та наукова картина світу Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо сучасних теорій і концепцій наукової картини світу.	6
2	Наука і технічний прогрес Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо інноваційного та технологічного бізнесу. На основі вивчення додаткової літератури привести приклади.	4
3	Класифікація наук Лекційний матеріал доповнити детальним поглибленням щодо сучасних класифікацій наук. Оволодіти вміннями визначити	4

	основні класифікації наук. Розглянути особливості визначення УДК.	
4	Загальні відомості про інформацію та її оцінка. Типологія інформації і основні види видань та пошук інформації Робота з навчальною і довідниковою літературою. Знайомство з системою каталогів у бібліотеці ХНУ.	4
5	Елементи системи знань і наукової діяльності Вивчати та оволодіти умінням користуватися елементами системи знань і наукової діяльності. Підготовка до диктанту по термінам.	4
6	Рівні методології та методи дослідження Розглянути основні методи, які можна застосовувати в дослідженнях по спеціальності. Підготовка до контрольної роботи.	16
7	Оформлення наукових робіт та правила оформлення наукових робіт Оволодіти умінням оформлення наукових робіт, підготувати реферати, рецензії та відгуки на контрольні роботи за заданою тематикою. Підготувати реферат. Підготувати короткі повідомлення до захисту реферату; тези, доповіді на конференцію (наукову статтю). Оволодіти умінням використовувати правила оформлення наукових робіт (оформлення тексту, оформлення списку літератури, ілюстрацій, таблиць, формул та ін.). Написання відгуку та рецензії на наукову роботу.	8
8	Виконання контрольної роботи	10
	Разом	56

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання – контрольна робота (реферат) з дисципліни «Основи наукових досліджень» присвячене вивченню окремих питань з курсу.

Кожне індивідуальне навчально-дослідне завдання повинне містити:

1. Титульна сторінка
2. Зміст
3. Вступ
4. Основна частина
5. Висновки
6. Список використаних джерел (не менше 15)

Загальний обсяг контрольної роботи – 15–25 сторінок

Текст контрольної роботи набирається на комп'ютері через 1,0 інтервалу на стандартних аркушах формату А4 (210*297 мм). Поля: з лівого боку – 25 мм, з правого – 15 мм, зверху – 15 мм, знизу – 15 мм. Абзацний

відступ повинен бути скрізь однаковий – 1,0 см. Друкування тексту проводиться на одній стороні аркушу. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 пт. Сторінки роботи повинні бути пронумеровані, нумерація наскрізна (номер сторінки – в правому нижньому куті аркуша).

Теми контрольних робіт

1. Наука як форма пізнання світу. Сутність науки.
2. Предмет, завдання і функції науки.
3. Особливості об'єкта, суб'єкта, цілеспрямовання засобів і результатів.
4. Методологічна єдність і багатоманітність сучасної науки.
5. Міграція методів, засобів і концептуальних схем з однієї галузі знання в іншу.
6. Методологічне значення діалектики єдності та багатоманітності наук.
7. Етичні норми науки.
8. Цінності науки: універсалізм, спільність володіння, безкорисливість, скептицизм.
9. Структура методології наукового дослідження, її основні різновиди.
10. Обґрунтування проблеми наукового дослідження. Об'єкт і предмет наукового дослідження.
11. Основні форми наукового пізнання (факт, гіпотеза, закон, концепція, теорія).
12. Поняття про наукові факти та їх роль у науковому дослідженні.
13. Формування та обґрунтування наукових гіпотез. Види гіпотез.
14. Наукові закони.
15. Поняття наукової теорії, її сутність та структура.
16. Спростування як засіб розвитку наукового пізнання.
17. Сутність та правила аргументації.
18. Класифікаційна проблема в сучасній науці. Принципи класифікацій.
19. Поняття та базові характеристики методів наукових досліджень.
20. Типологія методів наукового пізнання: спеціальні та загальнонаукові.

21. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів.
22. Основні групи загальних методів.
23. Емпіричні методи: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент.
24. Методи, які використовуються як на емпіричному рівні, так і на теоретичному: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання та ін.
25. Методи теоретичного рівня наукового пізнання: аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний, від абстрактного до конкретного.
26. Системний аналіз як загально-науковий метод дослідження.
27. Синергетика як теорія самоорганізації і розвитку окремих цілісних систем. Основні поняття синергетики.
28. Наукове прогнозування як метод дослідження: зміст, основні види та технологія здійснення.
29. Сутність та типологія прогнозів та методів прогнозування.
30. Об'єкт, предмет, функції економічного прогнозування.
31. Етапи і технологія прогнозування.
32. Поняття «наукова інформація» та її функції. Загальні підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження. Роль інформації в наукових дослідженнях. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності.
33. Класифікація наукових досліджень. Літературні джерела, матеріали практики, результати наукових досліджень, нормативні документи.
34. Принципи збирання інформаційного матеріалу: цілеспрямованість, структурованість, вибірковість.
35. Інформаційні ресурси та технології в науковому дослідженні.
36. Математичні методи в науковому дослідженні: види та їх характеристика.
37. Сутність та основні етапи організації наукового дослідження.
38. Наукова проблема, її постановка та формулювання.

39. Конкретизація проблеми дослідження.

40. Наукова проблема і гіпотеза.

7. Методи контролю

Методи контролю забезпечують перевірку ступеня досягнення *кінцевих* і *конкретних* цілей вивчення дисципліни. Призначені для кількісного і якісного оцінювання досягнутого при вивченні дисципліни рівня сформованості знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних та громадянських якостей.

Оцінка з дисципліни визначається з урахуванням результатів поточної навчальної діяльності студента та оцінок засвоєння ним окремих модулів відповідно до Положення про рейтингову систему оцінки навчальної діяльності студентів ВМ(Ф)НЗ України.

При вивченні дисципліни «Основи наукових досліджень» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення оцінки, при проведенні заліку і враховуються при визначенні підсумкової оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на семінарських та практичних заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння тем розділів (проміжний контроль) – на практичних та семінарських підсумкових заняттях та виконанням індивідуальної семестрової роботи.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- розв'язування задач;

- виконання творчих завдань;
- виконання індивідуальної семестрової роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять, контрольної роботи. Сума балів, які студент **денної** форми навчання може набрати за поточними контролем, дорівнює 60 балів.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих модулів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Основи наукових досліджень».

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточного і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять, контрольної роботи. Загальна кількість балів за успішне виконання завдань – 60.

Підсумковий контроль під час проведення заліка. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40.

Час виконання – 45 хвилин.

Критерії оцінювання письмових відповідей на заліку:

Теоретичне питання – 30 балів.

Тест – 10 балів.

У разі використання заборонених джерел студент залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота								Контрольна робота	Разом	Залікова робота	Сума
Розділ 1				Розділ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	60	40	100
30 балів (з них: активна робота на семінарських заняттях – 5 балів, диктант -5 балів; контрольна робота – 20 балів)				20 балів (з них: активна робота на семінарських заняттях – 5 балів; виконання практичних робіт – 15 балів).							

T1, T2 ... T8 – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
50 – 100	зараховано
1-49	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Бейлін М. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. / М. В. Бейлін. – Харків : ХДАФК, 2012. – 184 с.
2. Гальченко, С. І. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посіб. / С. І. Гальченко, О. З. Силка, 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eprints.cdu.edu.ua/id/eprint/483>
3. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень: навч. посібник. / В. В. Ковальчук, Л.М. Моїсєєв – 5-е вид. – К.: Професіонал, 2008. – 240 с.
4. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / О. В. Колесников. – К. : Центр учбової літератури, 2011. — 144 с.
5. Основы научных исследований : учебник / А. Я. Черныш, Е. Г. Анисимов, Н. П. Багмет, И. В. Глазунова, Т. Д. Михайленко. М. : Изд-во Российской таможенной академии, 2011.

6. Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень: підручник / М. І. Пилипчук, А. С. Григор'єв, В. В. Шостак – К. : Знання, 2007. – 270 с.
7. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень : навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2003. – 240 с.
8. Шкляр М. Ф. Основы научных исследований: учебное пособие / Шкляр М. Ф. М. : изд-во Дашков и К, 2012. – 244 с.
9. Юрченко С. А. Основы научных исследований: учебное пособие / С. А. Юрченко – Харьков: ХНУ имени В. Н. Каразина. – 2006. – 136 с.

Допоміжна література

1. Аканов Б. А. Основы научных исследований. – Алма-Ата: Мектеп / Б. А. Аканов, Н. А. Карамзин, 1989. – 133 с.
2. Данченко Т. А. Изучение информационного обеспечения научных исследований. Некоторые вопросы методики // Информационное обеспечение научных исследований. Сб. научных трудов. – Л. : БАН, 1990. – С. 39 – 49.
4. Лудченко А. А. Основы научных исследований : учебное пособие / А. А. Лудченко, Я. А. Лудченко, Т. А. Примах / Под ред. А. А. Лудченко. – К. : О-во «Знання», КОО, 2001. – 114 с.
5. Наринян А. Р. Основы научных исследований: уч. пособие / А. Р. Наринян, В. А. Поздеев – К. : Изд-во Европ. ун-та, 2002. – 110 с.
6. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень : навчальний посібник для вищих педагогічних закладів освіти / В. К. Сидоренко, П. В. Дмитренко. – К. : РННЦ ДІНІТ, 2000. – 259 с.
7. Шейко В. М. Організація та методика та методика науко-дослідницької діяльності : підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 295 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Сайт держстату України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Офіційні статистичні щорічники України «Статистичний щорічник України», «Україна в цифрах» та «Статистичний бюллетень».
3. Сайт The world factbook. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>.